

9. Статут Торгово-промислової палати України / Зареєстрований Міністерством Юстиції України 11 серпня 1998 р.

УДК [351.743:342.84](477)

СУТНІСТЬ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-СПОРТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Моргунов О.А., здобувач

Запорізький національний університет

У статті визначено призначення адміністративно-спортивного права та з'ясовано місце останнього у системі права України. Детально проаналізовано сутність, ознаки та види адміністративно-спортивних правовідносин.

Ключові слова: публічне право, адміністративне право, адміністративно-спортивне право, адміністративно-спортивні правовідносини.

Моргунов А.А. СУЩНОСТЬ, ПРИЗНАКИ И ВИДЫ АДМИНИСТРАТИВНО-СПОРТИВНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье определено назначение административно-спортивного права и определено его место в системе прав Украины. Детально проанализированы суть, признаки и виды административно-спортивных правоотношений.

Ключевые слова: публичное право, административное право, административно-спортивное право, административно-спортивные правоотношения.

Morgunov A.A. ESSENCE, SIGNS AND KINDS, ADMINISTRATIVE-SPORTING LEGAL RELATIONSHIPS / Zaporizhzhya national university, Ukraine

Definition to the task of the administrative – sport law is presented in the article. Particular attention was paid to the sign of the administrative – sport law in the Ukrainian Law system. The essence, signs and kind's of the administrative – sport legal relationships was analysed in the article.

Key words: public law, administrative law, administrative-sport law, administrative – sport legal relationships.

В Українському суспільстві формується та зміцнюється нова доктрина адміністративного права – доктрина публічно-сервісного права, основним призначенням якого є служіння держави інтересам людини [1, 10]. Зважаючи на це, у межах вітчизняної правової системи нині відбувається становлення ряду нових галузей права, покликаних забезпечити реалізацію названого завдання [2, 13]. Однією з таких нових галузей права стало, так зване, спортивне право. Як і будь-яка інша галузь права, остання регулює певну, притаманну лише йому, групу суспільних відносин – спортивні правовідносини, які відіграють досить важливу роль у сучасному суспільстві.

З огляду на це, актуальності та практичної значимості набуває дослідження сутності, ознак та видів спортивних правовідносин, що і є основною метою даної статті. Відзначимо, що на сьогодні в українській правовій науці сутність, ознаки та види спортивних правовідносин завдяки науковій діяльності С. Забари, К. Серебрянська, П. Куфтирева, М. Тіхонова, Н. Ярової та ряду інших авторів набули певного наукового з'ясування, проте цей процес ще не можна вважати завершеним. Це пов'язано насамперед як з відсутністю визначення спортивних правовідносин, яке визнавалося б усіма науковцями, так і їх видів.

Продовженням наукової роботи над зазначеною проблематикою є дана стаття, новизна якої полягає у тому, що дослідження сутності, ознак та видів спортивних правовідносин здійснюватиметься через призму теорії адміністративного права.

Нині переважна більшість науковців, які займаються вивченням спортивного права, вважає, що останнє є не просто юридичною стороною правил конкретного виду спорту, певної асоціації, організації чи їх групи, а охоплює загальні положення права інтелектуальної власності, контрактного та корпоративного, податкового, антимонопольного, страхового права тощо. З огляду на це, робиться висновок про комплексний характер спортивного права [3, 102].

Натомість подібний підхід до визначення правової природи спортивного права, на наш погляд, є дещо невиправданим, оскільки його автори ігнорують теорію поділу права на приватне та публічне. На наш погляд, і приватне, і публічне право у площині свого правового регулювання визначають юридичні аспекти реалізації спортивних правовідносин. Наприклад, питання працевлаштування, оплати праці, медичного, методичного забезпечення, страхування, майнових і немайнових прав у цивільних правовідносинах спортсменів регламентуються нормами приватного права. У той же час питання, пов'язані із регулюванням правовідносин, які виникають між публічною адміністрацією та спортсменами, наприклад, пов'язані з присвоєнням спортивних звань, відносяться до сфери публічного права.

З огляду на викладене, не має жодних підстав для того, щоб у межах спортивного права об'єднувати як норми приватного, так і норми публічного права, оскільки це буде не тільки суперечити теорії поділу права на приватне та публічне, але й викликати труднощі під час визначення правової природи спірних правовідносин за участю спортсменів. У зв'язку з цим, цікавим та перспективним виглядає підхід зарубіжних авторів до диференціації правових норм, які регламентують окремі види суспільних відносин. Так, наприклад, німецькі вчені пропонують усю сукупність правових норм, які регламентують суспільні відносини, що виникають у сфері господарської діяльності, об'єднати у три самостійні групи та виділити, відповідно, приватно-господарське, адміністративно-господарське та кримінально-господарське право [4, 624].

Подібний підхід, на наш погляд, може бути з успіхом застосованим і до спортивного права, яке, відповідно, має бути «розкладеним» щонайменше на приватно-спортивне та адміністративно-спортивне право. Зазначений поділ спортивного права, спрямований на диференціацію його норм, узгоджується також і з сучасними українськими науковими концепціями, автори яких висловлюють схожі думки [5]. Так, наприклад, Р.С. Мельник пропонує принципово новий підхід до побудови Особливої частини адміністративного права, пов'язаний, по-перше, з її трансформацією в Особливе адміністративне право та, по-друге, з виділенням в його межах низки підгалузей права, зокрема, адміністративно-господарського, поліцейського, муніципального, соціального права тощо. На його думку, кожна з названих галузей права має регулювати окремий напрямок (сферу) діяльності публічної адміністрації, як того вимагає ст.19 Конституції України [6].

Зазначена думка, на наш погляд, з одного боку, є повністю обґрунтованою, а з іншого, – практично необхідною, оскільки лише таким чином вдасться досягти покращення рівня правової регламентації відносин, які виникають у сфері публічного управління між публічною адміністрацією та приватними особами. Розвиваючи думку Р.С. Мельника, зазначимо, що відповідно до ч.4 ст.49 Конституції України [6] держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, що, відповідно покладає на її органи, насамперед публічну адміністрацію, відповідні обов'язки, реалізація яких має відбуватися у межах, порядку та формах, визначених у нормах адміністративно-спортивного права – підгалузі Особливого адміністративного права.

Адміністративно-спортивне право, як і будь-яка інша галузь права, регулює порядок виникнення, зміни та припинення окремої групи правовідносин – адміністративно-спортивних, на аналізі ознак та видів яких ми і пропонуємо зосередити увагу.

Адміністративно-спортивне право є похідним від адміністративного права, а раз так, то адміністративно-спортивні правовідносини характеризуються усіма ознаками адміністративних правовідносин, хоча, звичайно, і мають певні особливості, які полягають у тому, що:

- адміністративно-спортивні правовідносини відносяться до підвиду публічних правовідносин. Публічний характер адміністративно-спортивних правовідносин забезпечується за рахунок наявності в їх змісті такого елемента як правовий обов'язок. Характеризуючи зазначений елемент правовідносин, В.М. Бевзенко пише, що публічне право висуває свої вимоги до посадових осіб і громадян задля загального блага й, таким чином, примушує їх покладати в основу своєї публічної діяльності суспільний обов'язок. Цей момент обов'язку не виключає більшого чи меншого простору, який надається нормами публічного права учасникам правовідносин. Однак, як би не розширювалися внаслідок цього публічні повноваження влади й громадян, обов'язок продовжує відігравати у публічному праві визначальну роль. Власне можливість використовувати публічне право у більшому чи меншому обсязі або ж зовсім його не використовувати

підпорядкована саме правовому обов'язку [7, 6]. Саме тому, доречно зауважити, що у публічно-правових відносинах вимогам суспільного обов'язку підпорядковані публічні права як суб'єктів публічної адміністрації, так і фізичних та юридичних осіб. З огляду на викладене, можна зробити висновок, що в адміністративно-спортивних правовідносинах публічні права як суб'єктів публічної адміністрації, так і спортсменів, тренерів та інших фізичних і юридичних осіб підпорядковані вимогам суспільного обов'язку. Правовий обов'язок в адміністративно-спортивних правовідносинах передбачений законодавством з метою забезпечення досягнення конкретного суспільно-державного результату: задоволення правових інтересів; сприяння в реалізації та захисті суб'єктивних прав, свобод, та інтересів спортсменами, тренерами та іншими фізичними та юридичними особами; виконання покладених на конкретний орган публічних (державних, суспільних) завдань та функцій; здійснення допоміжних функцій публічного характеру, спрямованих на забезпечення ефективного виконання суб'єктами публічної адміністрації завдань, передбачених нормами чинного законодавства у сфері фізкультури та спорту;

- адміністративно-спортивні відносини складаються у сфері діяльності тих суб'єктів публічної адміністрації, які є відповідальними за розвиток фізичної культури та спорту. Головним суб'єктом публічної адміністрації, який діє у названій сфері, є Кабінет Міністрів України. Він покликаний розроблювати та затверджувати загально державні програми розвитку фізкультури та спорту. Безпосередньою реалізацією завдань у сфері спорту займається Міністерство освіти і науки, молоді та спорту. Поряд з цим, необхідно відзначити, що відповідно до ст.32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [8] органи місцевого самоврядування також наділені повноваженнями у сфері фізкультури та спорту;
- в усіх адміністративно-спортивних правовідносинах однією із сторін обов'язково є суб'єкт публічної адміністрації, наділений державно-владними повноваженнями, зокрема правом на видання адміністративних актів. Протилежною стороною таких відносин може бути як окремих спортсмен, так і спортивний клуб, команда тощо;
- об'єктом адміністративно-спортивних відносин є дії їх учасників, які можуть здійснюватися заради різноманітних правових інтересів (отримання спортивного звання, стипендії, допуску до участі у міжнародних змаганнях тощо);
- адміністративно-спортивні відносини – це особливий зв'язок між їх учасниками, один з яких за даних обставин має право вимагати від іншого такої поведінки, яка передбачена адміністративно-спортивною нормою. Так, спортсмен, який одержав перемогу на офіційних спортивних змаганнях має право вимагати від суб'єкта публічної адміністрації присвоєння йому відповідного спортивного звання;
- суб'єкт публічної адміністрації, відповідальний за розвиток фізичної культури та спорту, зобов'язаний реалізувати свої матеріальні та адміністративно-процедурні права, оскільки останні є одночасно і його обов'язками;
- адміністративно-спортивні відносини можуть виникати за ініціативою будь-якого суб'єкта адміністративно-спортивного права, але згода іншої сторони не є обов'язковою умовою їх виникнення. Так, наприклад, у разі прийняття рішення про дискваліфікацію спортсмена згода останнього на це не вимагається;
- порушення однією із сторін адміністративно-спортивних відносин своїх обов'язків зумовлює її відповідальність не перед іншою стороною, а перед державою в особі її компетентних органів;
- адміністративно-спортивні відносини, що виникають між суб'єктами публічної адміністрації та іншими суб'єктами адміністративно-спортивного права (спортсменами, спортивними клубами тощо), не завжди є відносинами, які здійснюються за методом влади і підпорядкування. Ці відносини можуть реалізовуватися на засадах як влади і підпорядкування, так і рівності сторін, тобто кожна сторона зобов'язана виконувати вимоги правової норми;
- спори, що виникають між сторонами адміністративно-спортивних відносин, вирішуються як в адміністративному порядку, так і у порядку адміністративного судочинства.

Адміністративно-спортивні правовідносини, з огляду на їх ознаки, можуть виникати, змінюватися та припинятися на різних системних рівнях, за участю великої кількості суб'єктів та з приводу чималої кількості об'єктів. З огляду на це, а також враховуючи наукову та практичну необхідність виділення їх конкретних видів, актуальним вбачається питання про їх класифікацію.

Враховуючи висловлені у науковій літературі думки щодо підстав класифікації публічних правовідносин, а також адміністративних правовідносин [9, 10], на наш погляд, можливим виглядає поділ адміністративно-спортивних правовідносин: а) залежно від функціональної спрямованості; б) залежно від змісту; в) залежно від способу захисту; г) за характером побудови взаємин між учасниками правовідносин; д) за територіальною ознакою.

Залежно від функціональної спрямованості адміністративно-спортивні правовідносини поділяються на регулятивні та охоронні.

До регулятивних адміністративно-спортивних правовідносин належать ті, що пов'язані з реалізацією, умовно кажучи, «позитивної» функції адміністративного права у сфері фізкультури та спорту. Це організація роботи суб'єктів публічної адміністрації в означеній сфері, керівництво нижчими структурними утвореннями, розгляд звернень спортсменів тощо.

Охоронні адміністративно-спортивні правовідносини виникають у випадку невиконання їх учасниками норм адміністративно-спортивного права. Охоронні адміністративно-спортивні правовідносини виникають між правопорушником і суб'єктом публічної адміністрації та мають організуюче значення. Воно пролягає у тому, що через вжиття заходів впливу, передбачених законодавством, суб'єкт публічної адміністрації прагне юридичними засобами забезпечити належну (правомірну) поведінку особи.

За змістом адміністративно-спортивні правовідносини може бути поділено на матеріальні та процесуальні.

Матеріальні адміністративно-спортивні правовідносини складаються на підставі уповноважуючих і заборонних адміністративно-правових норм. Так, відносини між громадянином, який має право на зайняття певним видом діяльності у сфері фізкультури та спорту, і суб'єктом публічної адміністрації, який забезпечує реалізацію цього права шляхом ліцензування, будуть перебувати у статичному стані (залишатися матеріальними) доти, поки громадянин не вважатиме за потрібне реалізувати дане право.

Для виникнення процесуальних адміністративно-спортивних правовідносин необхідна процесуальна норма. Такі відносини виникають, наприклад, під час розгляду та вирішення суб'єктами публічної адміністрації звернень спортсменів з приводу присвоєння їм спортивних звань.

Залежно від способу захисту адміністративно-спортивні правовідносини поділяються на ті, що захищаються в адміністративному порядку та ті, що захищаються у судовому порядку. У першому випадку захист означених правовідносин здійснюється у межах адміністративної процедури, тобто розгляд та вирішення адміністративних справ здійснюється відповідними суб'єктами публічної адміністрації [11, 47]. Захист адміністративно-спортивних правовідносин в судовому порядку здійснюється у межах інституту адміністративного судочинства [11, 53].

За характером побудови взаємин між учасниками правовідносин адміністративно-спортивні правовідносини можуть бути вертикальними, тобто такими, які виникають між рівнозначними, непідлеглими суб'єктами, які реалізують повноваження у сфері фізкультури та спорту. Горизонтальні правовідносини в означеній сфері, виникають між підпорядкованими суб'єктами, наприклад, суб'єктом публічної адміністрації та спортсменом.

За територіальною ознакою адміністративно-спортивні правовідносини поділяються на: загальнодержавні (або загальні) адміністративно-спортивні правовідносини, територіальні адміністративно-спортивні правовідносини, які виникають у межах певної адміністративно-територіальної одиниці, локальні (місцеві), що виникають у межах окремого населеного пункту.

З огляду на викладене, можна зробити висновок, що адміністративно-спортивні

правовідносини реально існують у нашій державі, а раз так, то вони мають бути виділені в окрему групу правовідносин, та піддані всебічному вивченню. Зазначене завдання є актуальним та необхідним з різних позицій, оскільки від його реалізації залежить не лише ефективність реалізації загально державних та регіональних програм розвитку фізкультури та спорту, але і забезпечення реалізації правового статусу учасників таких правовідносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курило В.І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / В.І. Курило. – К., 2008. – 40 с.
2. Бордюгова Г.Ю. Спортивне право як нова комплексна галузь права / Г.Ю. Бордюгова // Адвокат. – 2008. – № 8(95). – С. 13–15.
3. Забара С. Проблеми визначення поняття та предмета спортивного права України / С. Забара // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 7(151). – С. 102–105.
4. Моргунов О.А. Поняття та система джерел спортивного права / О.А.Моргунов // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 624-629.
5. Мельник Р.С. Система адміністративного права України: монографія / Р.С. Мельник. – Х.: Вид-во Харківського національного університету внутрішніх справ, 2010. – 398 с.
6. Конституція України: зі змінами та доповненнями: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради 28 черв. 1996 р.]. – Х.: Весна, 2008. – 48 с.
7. Бевзенко В.М. Публічно-правові відносини: сутність та ознаки / В.М. Бевзенко // Право і безпека. – 2009. – № 1. – С. 6–12.
8. Про місцеве самоврядування в Україні: закону України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. – [Електронний ресурс] Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=280%2F97-%E2%F0>.
9. Бандурка О.М. Адміністративне право України: підручник / О.М. Бандурка. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 480 с.
10. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков. – К.: Вид-во Юрінокм Інтер, 2003. – 544 с.
11. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України: навчальний посібник / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К.: Вид-во Прецедент, 2007. – 531 с.

УДК 342.726: 331 – 056.24

ПРИНЦИПИ ЗАЙНЯТОСТІ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Петрусевич В.І., ад'юнкт

Національна академія внутрішніх справ

Дана стаття присвячена розкриттю змісту принципів, які сприяють забезпеченню доступу осіб з інвалідністю до гарантованого їм на законодавчому рівні права на працю, та спрямовані на ліквідацію усіх форм дискримінації при реалізації відповідного права з метою надання особам з інвалідністю можливості жити незалежно, брати активну участь в економічному, соціальному та культурному житті суспільства. У ній класифіковано та охарактеризовано відповідні принципи, внесено пропозиції щодо шляхів вдосконалення їх реалізації на практиці.

Ключові слова: принцип, зайнятість, особа з інвалідністю, гуманізм, недискримінація.

Петрусевич В.И. ПРИНЦИПЫ ЗАНЯТОСТИ ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ / Национальная академия внутренних дел, Украина